

[1] **ჩესი და განგება ღიაკონთა¹**

ოუ ვითარ ჯერ-არს მსახურება მღდელთა თანა,
 თიდსა მწუხრის ლოცვასა და ცისკრად,
 რომელ არს კვრახალი, გინა საუფლო
 დღესასწაული, და წირვასა ზედა.
 ლანენესა რიგი ესე დიდისა პატრიაქისა,
 ყოველთა უწმიდესისა ჟილოთეოსისა მიერ.

ძავი :ჯ:

შესწავება ჯერ-არს, რამეთუ არაოდეს შეი-
მოსების ღიაკონი გარნა მხოლოდ შაბათსა მწუხრად
 და კვრიაკესა ცისკრად, წლითი-წლად. ჴგრეთვე,
 შეიმოსების მწუხრად და ცისკრად საუფლოთა დღე-
 სასწაულთა და იმრთისმშობლის დღესასწაულთა.
 თა ეგრეთვე, შეიმოსების დიდსა მარხვასა შინა,
 დღესასწაულსა ღარებისასა, და ღამის-თევასა წმ-
 იდისა ჴნებისასა, და ყოველთა საჩინოთა დღესას-
 წაულთა, ოდეს განწესებულ [2] იყოს გამოსლვა

¹ ღღნჯჴჴ, გამც. ჴახტანგ ბატონიშვილისა, ღფილისი, ხიი(1710). ჴვ.1-21.

მლდლისა, და ოდეს აქუნდეს ცისკრად სახარება, მწუხრად და ცისკრად შეიმოსების, და ოდეს სწორავდეს, კუალად ჯერ-არს შემოსა.

ჩესი ღამის-თევისა

ქაჟამს ჯერ-იყოს ლოცვა დიდისა მწუხრისა, მოვალს მლდელი და დიაკონი და ჰყოფენ მეტანიასა წინაშე ხატისა შუეფისა ჭრისტესსა (:ღ:). ყოველნი მუნ მყოფნი ძმანი იყვნენ მსხდომარენი. ოა ეგრეთვე, წინაშე ხატისა წმიდისა იმრთისმშობლისასა ჰყოფენ მეტანიასა :ღ:, და აღსავალისა ხარსა წინაშე – მეტანიასა :წ:, კუალად იმიერ და ამიერ ერთა წინაშე – მეტანიასა :წ:. ოა შევალს საკურთხეველსა შინა.

შოიღებს დიაკონი სტიხარსა და ღინგილასა, და თაყუანისცემს აღმოსავლეთით (:ღ:), და მოვალს წინაშე მლდელისა და იტყვს: **აკურთხე მეუფეო სტიხარი და ღინგილა ესე.**

ჲოლო მლდელი აკურთხევს მას და იტყვს: **კურთხეულ არს იმერთი ჩვენი ყოვლადვე, ან და**

მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

თა შეიმოსებთან თვთეული შესამოსლითა თვსითა. შლდელი თაყუანის-სცემს წმიდასა **ქრაპეზსა**, და შეიმოსს **ღლარსა** და **წილონსა**, და იწყებს კმევასა. წიგნის მკითხველი ანუ **ეპიტაქსია**, რომელ არს *რჩეული მონესე*, წინა უძლოდეს და ეტკრთოს ლამპარი და მარადის იტყოდეს: **კელევსატე**, რომელ არს *ბრძანეთ*.

ჰოლო მღდელი უკმევს წესისაებრ და გამოვალს კა[ვ]რთა აღსავალისათა. თა ჯმა-ჰყოფს **ეპიტაქსია** წინაშე წმიდისა ხარისა მასვე **კელევსატესა**. შაშინ ყოველნი ძმანი აღდგებინ. ჰოლო მღდელი უკმევს ყოველთა ძმათა და ტაძარსა, და მივალს ხარისა ბჭეთა და მუნცა უკმევს, და წარმოვალს შუენიერისა ღჭისა კერძო, რომელ არს აღსავლის ხარი. თა მღდელი იტყვს ჯმითა ტკბილითა: **ღვალო**, **გვაკურთხენ**, და კუალად უკმევს წმიდათა ხატთა და მიეახლების წმიდათა ხართა, და მუნით უკმევს წმიდა **ქრაპეზსა** და იტყვს დიდითა ჯმითა: **დიდებამ წმიდასა თანაარსსა და ცხოველსმყოფელ-**

სა განუყოფელსა სამეგბასა, ყოვლადვე, ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. Ⴆრმან: ამინ. ღოლო შემდგომად ამინისა, უკეთუ იყოს უდიდებულესი ანუ განწესებული, იტყვს მწუხრის ლოცვასა, **აკურთხევსსა**, სრულიად.

ღოლო მღდელი დაწშავს წმიდასა ზარსა აღსავლისასა და დადგების თვთ შინაგან და რაჟამს იტყვს: **ხოლო აღალი რად ჯელი ჰენი**, მაშინ გამოვალს მღდელი კანანარხითურთ და ჰყოფენ მეტანისა :**ს**: საშუალ ეკლესიისა. **ბა** მღდელი მივალს განწესებულსა თვსსა ადგილსა და დადგების მუნ. ღოლო კანანარხი წარიკითხავს ფსალმუნსა ამას საშუალ ეკლესიისა და ოდეს თქვას: **ყოველივე სიბრძნით ჰქმენ**, მაშინ მივალს მღდელი წინაშე აღსავალისა ზარსა და წარიკითხავს ლოცვათა [4] მწუხრისათა თავმოხდით. ჰაჟამს დაასრულოს ლოცვანი, მღდელმან თქვას **დიდი მშკდობიანი**; და წარიკითხონ **ნეტარ არს კაცი**.

ღოლო ღიბკონი შეიმოსების მესამესა დიდებასა ზედა და იტყვის: **მერმედა მერმე**. ოკეთუ ფსალმუნი

იგი არა თქუან გალობითა, მაშინ **დიდი მშჯდობიანი** დიაკონმან თქვას. ოკეთუ ღამის-თევა არა იყოს, წესთა ამათ არა ვყოფთ. ორცა მეტანიასა, არამედ დადგების **მღდელი** წინაშე წმიდასა ღარსა ქუდ-მოდით, ოღარშემოსილი და იტყვს მხოლოდ ოდენ ამას: **კურთხეულ არს იმერთი ჩვენი ყოვლადვე, ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.** ოფროსი არს ანუ განწესებული ვინმე იტყვს **აკურთხევსა** სადაგად. ოლო მღდელი წარიკითხავს ლოცვათა მწუხრისათა. ოლო დასრულებასა **აკურთხევსისასა**, მღდელი გინა დიაკონი, მდგომარე თვსსა ადგილსა, იტყვს **მშჯდობიანსა**, სრულიად.

ჟეისწავეთ, რამეთუ წმიდა ღარი არაოდეს განელების, გარნა მას ჟამსა, რომელიცა დავსწერეთ ამას უწინარეს. ოლო რაჟამს ჰყოფს მღდელი გამოსლვასა მწუხრსა ზედა, ანუ წირვასა ზედა, ანუ სახარებასა, მაშინ განელების. ოითარცა ამას ზედა, ეგრეთ დასრულებასა საღმრთოჲსა ჟამისწირვისასა განელების.

ღნყოდეთ, რამეთუ პირველად მთავარ-დიაკონი

არა შეიმოსების, არამედ მესამესა **დიდებასა** ზედა შუენის შემოსა. ოკუეთუ „ნეტარ არს კაცი“ [5] წარკითხოდეს, ესრეთ შუენის შემოსად მთავარ-დიაკონსა: მოვიდეს წინამძღვარისა და ყოს მეტანია. შოვიდეს წმიდასა საკურთხეველსა და მუნ იხილოს მღდელი. ოლილოს სტიხარი და ოინგილა და მივიდეს წინაშე მღდელისა და თქვას: **აკურთხე, მეუფო, სტიხარი და ოინგილა ესე**, ხოლო მღდელმან: **კურთხეულ არს იმერთი ჩვენი ყოვლადვე, ანდა**. ოსრეთ შეიმოსების **ღიბკონი**.

ჲოლო რაჟამს დაესრულოს „ნეტარ არს კაცი“, დადგეს განწესებულსა თვსსა ადგილსა და თქვას: **მერმე და მერმე, მღდელმან** ასამალლებელი: **რამეთუ ჭენი არს სიმტკიცე და ჭენი არს სუფევა**, და მგალობელთა თქვან: **ოფალო, ღაღად-ვყავსი**. ომას რაჲ გალობდენ, **ღიბკონმან** აღილოს სასაკმევლე და საკმეველი და მიუპყრას მღდელსა და თქვას: **აკურთხე, მეუფო, საკმეველი ესე**. Პოლო მღდელი აკურთხევს და იტყვს: **კურთხეულ არს იმერთი ჩვენი**.

ბიაკონი აკმევს საკურთხეველსა შინა და ყოველ-
სა ეკლესიასა; მოიქცევის და დასდგამს სასაკმევ-
ლესა თვსსა და თვთცა დადგების საკურთხეველსა
შინა. ჟაჟამს მგალობელთა „დიდება, ანდა“ მარა-
დისი თქვან, აღიღებს მღდელი და შეიმოსს ოლარსა
და ჟილონსა. ჟოლო დიაკონი მიიღებს საკმეველსა
და სასაკმევლესა, მღდელმან აკურთხოს ვითარცა
პირველ და წარმოვლენ ჩრდილო[ნ]ეთით კერძო.

შაშინ განახმენ წმიდათა ზართა, და ორნი წიგნის
მკითხველნი წინა უძღვიან კელაპტრებითა; ამისა
შემდგომად – დიაკონი სასაკმევლითა, და შემდ-
გომად დიაკონისა – მღდელი, და ჟილონი ემოსოს
ჩაშვებით, და მივლენ განწესებულსა ადგილსა.
წიგნის მკითხველნი იგინი დასდგმენ სასანთლე-
თა წინაშე აღსავალისა, იმიერ და ამიერ. ჟოლო
მღდელი დადგების პირის-პირ წმიდისა ზარისა,
და დიაკონი დადგების მღდელისა მარჯუენით
კერძო და მოიდრეკს თავსა მცირედ; ეპყრას ლინ-
გილა სამისა თითითა მარჯუენისა ჳელისათა, და
იტყვს საიდუმლოდ, მხოლოდ მღდლისა სასმენე-

ლად: **ოფლისა მიმართ ვილოცოთ.** **ბა მღღელი** იტყვს ლოცვასა ამას თავმოდრეკით, საიდუმლოდ: **მწუხრი, დილეულ, სამხრად, სრულიად.**

ბა ამისა შემდგომად აღემართების **ღიბაქონი** და წინაშე მღღლისა, მჩუენებელი აღმოსავალით **ღინგილითა** მით, რომელ უპყრიეს, იტყვს: **აკურთხე, მეუფეო, წმიდა შესავალი ესე.** **ხოლო მღღელი** აკურთხევს მას აღმოსავალით და იტყვს: **კურთხეულ არს შესავალი წმიდათა ჟენთა, ოფალო.** **ბა ღიბაქონი** უკმევს წმიდათა ხატთა, და უფროსისა ხარისხსა ზედა დამოკიდებულსა ხატსა და თვით უფროსსა, და ერთა და მღღელსაცა. **ბა დადგების** ადგილსავე თვსსა, რომელსა პირველ მდგო[7]მარე იყო, ვიდრე **დიდების** აღსრულებადმდე.

ბაჟამს დაასრულონ გალობა, მოვალს **ღიბაქონი** საშუალ წმიდისა ზარისა და საცეცხლურით გამოსახავს **ჯვარსა** და იტყვს: **სიბრძნით აღემართენით.** **ჟეყსეულად** ეპისკოპოზი ანუ განწესებული ვინმე იტყვს **ნათელი მხიარულსა,** ხოლო წიგნის მკითხველნი იგი აღიღებენ სასანთლებსა მას და წმიდასა

ხარსა იმიერ და ამიერ დადგებიან. **თა ღიაკონი** შევალს და უკმევს წმიდა **ქრაპეზსა**, ხოლო **მღდელი** თაყვანის-სცემს წინაშე წმიდისა **ხარისა**, **ემთხუევის** და **შევალს**. **თა რაჟამს** შევალს, დაწმენს წმიდა **ხარსა**.

ჰემდგომად დასრულებისა „ნათელი მხიარულისასა“, იტყვს **ღიაკონი: მოხედე**, და **მღდელი** იტყვს: **მშუდობა ყოველთა**, და **კუალად** **ღიაკონი** იტყვს: **სიბრძნით, მოხედე**. **ჩარდგომასა** **დღისასა** **გალობენ**.

თა რაჟამს **სრულ-ყონ** წარდგომაჲ, **ღიაკონი** გამოვალს, დადგების **განწესებულსა** **თვსსა** **ადგილსა** და იტყვს: **ვთქვათ ყოველთა...**, **სრულიად**.

მღდელი იტყვს: **რამეთუ მონყალე და კაცთ-მოყვარე იმერთი ხარ...** **ჰემდგომად** **ასამაღლებელისა** **მღდელი** იტყვს: **მშუდობა ყოველთა**.

ღიაკონი იტყვს: **თავნი ჩვენნი** **ოფალსა** **მოუდრიკნეთ**.

ხოლო **მღდელი** იტყვს **თავმოდრეკით** **ლოცვასა** **ამას:** **ოფალო იმერთო ჩვენო, ჰომელმან მოს-**

დრიკენ ცანი..., სრულიად.

კლდეღმან ასამაღლე[8]ბელი: იყავნ სიმტკიცე სუფევისა ჟენისა, კურთხეულ და დიდებულ და ყოვლად პატიოსან და დიდად შუენიერ სახელი ჟენი, შამისა და ძისა და ჲმიდისა სულისა, ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ჟემდგომად ასამაღლებელისა ამის, გაღობენ მუჯლებსა ლიტანიისასა.

თა რაჟამს გაღობენ მას, აღიღებს დიაკონნი სასაკმეველესა საკმეველითურთ და კურთხევასა მიიღებს მღდელისა მიერ წესისაებრ. ლამოვალს მღდელი დიაკონითურთ ჩრდილოეთით კერძო წინაშე ზართა ვშულთა წინაძლომითა კელაპტრისათა და ყოველნი ძმანი მივლენ კარის ბჭესა შინა. შგაღობელნი რაჟ გაღობდენ მუჯლებსა ამას, დიაკონნი უკმევს ყოველთა წესისაებრ; ხოლო შემდგომად მუჯლებისა დასრულებისა, დადგების დიაკონი თვისსა ადგილსა და იტყვს: **აცხოვნე, იმერთო, ერი ჟენი და აკურთხე სამკვდრებელი ჟენი..., სრულიად.** ჟაჟამს დაასრულონ, გაღობენ ზირიელეისონსა (:ღ:).

თა კუალად ღიბკონი იტყვს: მერმეცა გევედრებით მართლმადიდებელთა მორწმუნეთა მეფეთა ჩვენთათჳს..., სრულიად. ზუალად: ზირიელეისონი (:ღ:).

ზუალად ღიბკონმან: მერმეცა გევედრებით ცოდვათა მიტევებისათჳს მონისა იმრთისა (სახელით), ეპისკოპოსისა და ყოველთა ჴრისტესმიერ ძმობისა ჩვენისათჳს... ზუალად: ზირიელეისონი (:ღ:). თა რომელიცა ენებოს, მოიწსენოს.

შერ[9]მეცა გევედრებით, რაჲთა დაიცვას ოფალმან იმერთმან ჩვენმან წმიდაჲ ესე მონასტერი და შემდგომი ამისი. თა კუალად: ზირიელეისონი.

თა რაჟამს სრულ-ყონ, მღღელმან: მშჳდობა ყოველთა.

ღრმან: სულისაცა შენისა თანა.

თიბკონმან: თავნი ჩვენნი ოფალსა მოუდრიკნეთ.

ჲოლო მღღელი მოიქცევის დასავლეთით კერძო. თიბკონი მარჯუენით მისსა დადგების, ეპყრას ლინგილა სამითა თითითა მარჯუენისა ჳელისა-

თა. **ბა მღღელი** იტყვს დიდითა ჴმითა ლოცვასა ამას: **ჴეუფეო, მრავალ-მონყალეო, ოფალო ჴესუ ჴრისტე, იმერთო ჩვენო...**, სრულიად.

ბაჴამს დასრულდეს ლოცვაჲ ესე, იტყვან მგალობელნი „სტიქარონთა“. ჴაშინ შევლენ კარის ბჴიღამ ეკლესიასა შინა წინამძღომითა კელაპტართათა, და მიიღებენ სასანთლესა კელაპტრებიითურთ და დასდგმენ იმიერ და ამიერ ადგილსა მას, რომელსა **ხუთი პური** განმზადებულ არს, ვითარცა წესი არს ჴკლესიისა. ბა დაუდგან პურსა მას მარჯუენით კერძო ჴურჴლითა ზეთი, და მარცხენით კერძო – ღვინო. **ჴოლო მღღელი** შევალს და დადგების შიგნით შუენიერსა ჴარსა თანა დიაკონითურთ.

ბაჴამს დაასრულონ „სტიქარონი“, წინამძღვარი იტყვს: **ან განუტევე...**, სრულიად. ბა იტყვან: **წმიდაო იმერთო, ყოვლადწმიდაო სამებაო, ჴამაო ჩვენო. ჴლდელმან: რამეთუ ჴენი არს სუფევა...** ბა იტყვან ოხითასა მის დღისასა.

ოკეთუ [10] კვრიაკე იყოს, თქვან: **იმრთისმშო-**

ბელო ჟალნულო...(სამგზის). ოა უკეთუ რომლისამე დიდისა წმიდისა ვსენებაჲ იყოს, ორგზის მისი ოხითა თქვან და ერთგზის **იმრთისმშობელო ჟალნულო**. ღოლო უკეთუ საუფლო დღესასწაული რაიმე იყოს, ანუ წმიდისა იმრთისმშობელისა, ოხითა მისი სამგზის თქვან მალლისა ვმითა ნელიადითა და ჰამოდ.

ბიბკონი პირველად მიიღებს საკმევლისა კურთხევასა მღდელისა მიერ და გარე შემოუკმევს პურსა მას ჯვარის სახედ, და მერმე წინამძღვარსა, კუალად პურსა მასვე, მხოლოდ – წინაკერძო. შივალს დიაკონი და დადგების მარჯვენით მღდელისა. უპყრას მარჯვენითა ველითა უინგილა და მარცხენითა ველითა საცეცხური. ჟაჟამს დაასრულონ ოხითა, დიაკონი მიუპყრობს ველსა უინგილითურთ ხუთსა მას პურსა და იტყვს: **ოფლისა მიმართ ვილოცოთ**.

ღოლო მღდელი იტყვს ლოცვასა ამას: **ოფალო უესუ ჟრისტე, იმერთო ჩვენო, ჟომელმან აკურთხენ...**, სრულიად.

ბა თქვან: **ვაკურთხო ოფალი ყოველსა ჟამსა...**
 ბა შევალს მღდელი დიაკონითურთ საკურთხეველად. ბა იტყვან ფსალმუნსა ამას ძმანი: **არა ნაკულუღევან იქმნენ ყოვლისაგან კეთილისა...**, ხოლო მღდელი იტყვს შინათგამო: **კურთხევა ოფლისაჲ და წყალობა იყავნთ ჩვენზედა შადლითა და კაცთმოყვარებითა შისითა, ყოვლადვე, ან და მარადის...** და აღიწდიან სამღდლოთა სამკაულთა და გამოვლენ [11] **ერაპეზით გარე.**

ჩიგნის მკითხველი წარიკითხავს მის დღისა წმიდისა ვსენებასა და მღდელი იტყვს: **ლოცვითა წმიდათა და იმერთშემოსილთა მამათა ჩვენთათა, ოფალო შესუ ღრისტე, იმერთო ჩვენო, შეგვიწყალენ ჩვენ.**

აკეთუ ღამის-თევა არა იყოს, შემდგომად „სტიქარონისა“ შევალს მღდელი საკურთხეველად. მდეს თქვან „წმიდაო იმერთო, შამაო ჩვენო“, მღდელი იტყვის: **რამეთუ ჰენი არს სუფევა...** ბა ზედა მის დღის ოხითა თქვან.

ბიაკონი გარეთ დგეს. შემდგომად ოხითასა

იტყვს ამას: **გვაკურთხენ.**

ჟოლო მღვდელი შინათგამო იტყვს: **ქომელი-იგი კურთხეულ არს, ღრისტე იმერთი ჩვენი, ყოვლადვე, ან და...**

თა წინამძღვარი იტყვს: **დაამტკიცე, ოფალო იმერთო, მორწმუნე მეფე ჩვენი და წმიდაჲ მართლმადიდებელი სარწმუნოება მოსავთა და მართლმადიდებელთა ღრისტიანეთანი, და წმიდაჲ ესე უკლესია კეთილად დაცულ-ყავ უკუნითი უკუნისამდე.**

კლდელი იტყვს მოდაბლოდ: **ყოვლად წმიდაო იმრთისმშობელო, გვაცხოვნენ ჩვენ.**

ძმანი იტყვან „უპატიოსნესსა“, სრულიად.

ყუალად მღვდელი იტყვს: **დიდება ჰენდა, იმერთო ჩვენო, სასოო ჩვენო, დიდება ჰენდა.**

ჟოლო ძმანი იტყვან: **დიდება, ანდა. ოფალო, გვაკურთხენ.**

თა მღვდელი განალებს კარსა და ჟილონს ჩაუშვებს. თიაკონს ეპყრას უინგილა წესისაებრ, და დადგეს კარსა გარე მარჯუენით კერძო. ჟოლო

მღდელი ჰყოფს განტევებასა ესრეთ: **✠რისტემან ქუმარიტმან იმერთმან [12] ჩვენმან, მეოხებითა ყოვლად უხრწნელისა ზედისა შისასათა, წმიდათა დიდებულთა და ყოვლად ქებულთა მოციქულთა და ყოველთა წმიდათა შისათა, შეგვწყალენ და გვაცხოვნენ ჩვენ, ვითარცა სახიერ არს და კაცთ-მოყვარე.**

აკეთუ საუფლო დღესასწაული იყოს, ჩამოილოცონ მსგავსად დღესასწაულისა მის. ოა უკეთუ წმიდისა დღესასწაული იყოს, ჟამსა აღსასრულისასა წმიდაჲ იგი მოიჴსენონ. ღოლო უკეთუ იყოს ლიტანია, შემდგომად ჩამოლოცვისა მოიღოს დიაკონმან სასაკმევლე და მივიდეს მღდელისა წინაძლომითა სანთლებისათა. ოა იქმნების უცვალებელად ესრეთ, ვითარცა დიდსა მწუხრსა წერილ არს.

აკეთუ ცისკრად ღამის-თევა იყოს, შემდგომად წიგნის კითხვისა, მეყსეულად, წინამძღუარი იყოს გინა მის მიერ განწესებული ვინმე, იტყვს ექუსფსალმუნსა. ღოლო უკეთუ ღამის-თევა არა იყოს,

და კვრიაკე იყოს, წარიკითხონ სამეზიანი და შემდგომად მისა თქვან: **ღირს არს ქეშმარიტად, რაათა გადიდებდეთ ჰენ, იმრთისა სიტყვასა, მისის მუჭლებითურთ, და: წმიდაო იმერთო, შამაო ჩვენო.**

ძლდელმან: რამეთუ ჰენი არს სუფევა.

ჴმისა შემდგომად, წინამძღვარმან, გინა განწესებულმან ვინმე, თქვას: „მინყალენ ჩვენ, ოფალო. ჴიდება. ოფალო, შეგვინყალენ ჩვენ. ᴢნ და მარადის. შონყალებისა კარი“. ჴითარცა დაასრულონ ესე, იტყვს მღღელი: **შეგვი[13]წყალენ ჩვენ, იმერთო, დიდითა წყალობითა ჰენითა. ჴაცთმოყვარე, გევედრებით, შეისმინე ჩვენი. შერმეცა ვევედრებით, რაათა დაიცვას ოფალმან იმერთმან ჩვენმან წმიდაჲ ესე მონასტერი და ყოველნი ქალაქნი და სოფელნი სიყმილისაგან, სრვისა და ძრვისა, ცეცხლისა, მახვლისა და ჴედა მოსლვისაგან უცხო თესლთასა, ტომითისაგან ბრძოლისა და ყოვლისაგან სიკვდილ-შემოსილისა წყლულებისა, და რაათა მონყალე და კეთილ-მომტევებელ გვექმნეს სახიერი და კაცთმოყვარე იმერთი ჩვენი, და განმაშორნეს**

ყოველნი რისხვა ჩვენზედა აღძრული და გვიცხნეს ჩვენ სამართლად რისხვისაგან ძუსისა და შეგვიწყალნეს ჩვენ.

ჟემდგომად ამისა მგალობელთა თქვან „**ჰირი-ელეისონი**“ :Ⴤ: და დაესრულოს ლოცვა. ოა იკითხვენ საკითხავსა, რომელიცა ჯერ-იყოს. **ჰოლო მღღელი** შემოვალს წმიდასა საკურთხეველსა შინა, აღიღებს **ღლარსა**, განაღებს წმიდასა **ჰარსა** და იტყვს: **კურთხეულ არს იმერთი ჩვენი ყოვლად...**

ძმათაგანმან თქვას: „**წმიდაო იმერთო, შამაო ჩვენო**“ და განწესებული ფსალმუნი: „**შეისმინენ შენი ოფალმან**“... და კუალად: „**წმიდაო იმერთო, შამაო ჩვენო**“. **ჰოლო მღღელი** აკმევს ფსალმუნსა მას ზედა ესრეთ: პირველად საკურთხეველსა შინა და პირველსა „**წმიდაო იმერთოსა**“ თქმასა ზედა. **უსრეთ** გამოვალს ჩრდილოეთით. **ოითარ მიინოს წინაშე წმიდისა ჰარისა**, მუნ თქვას: **რამეთუ შენი არს სუფევა...** და უკმევს წმიდათა ხატთა, და ყოველთა ძმათა, და კარის ბჭესა შინა. ჟემდ[14]გომად დასრულებისა ფსალმუნისასა, კუალად „**წმიდაო**

იმერთოსა“ ზედა მოიწიოს მღდელი წინაშე ხატისა შაცხოვრისასა და მუნ თქვას: **რამეთუ ჰენი არს სუფევა...** ესრეთ ჯერ-არს ორივე ესე.

ჟოლო და-რაჲ-ასრულონ განწესებული მუჴლები, შევალს მღდელი წმიდად საკურთხეველად და იტყვს მცირესა „შეგვიწყალენსა“ და „დიდებაჲ წმიდასა Ⴀრთარსებასა“, ვითარცა ქვემორე თვისსა ადგილსა წერილ არს.

ჟოლო იტყვს წინამძღვარი ანუ განწესებული ვინმე ექუსსა ფსალმუნსა. ჭაჟამს თქვას: „**ოფალო იმერთო, ცხოვრებისა ჩვენისაო**“, მაშინ გამოვალს მღდელი შინათგან და დადგების წინაშე წმიდისა ღარისა ქუდმოჴდით და წარიკითხავს ლოცვასა ცისკრისასა საიდუმლოდ. ჟოლო შემდგომად დასრულებისა ექუს-ფსალმუნისა, იტყვს **მღდელი** დიდსა კუერექსსა. **თა ზედა** თქვან „**იმერთი Ⴀფალი**“, მისის მუჴლებითურთ. შემდგომად ამისა – ოხითა და ინყებენ **თავითსა**.

თა რაჟამს დაესრულოს კანონი ერთი, **მღდელმან: მერმე და მერმე**, და ასამაღლებელი: **რამეთუ**

ყენი არს სიმტკიცე და ყენი...

ხანონი მეორე, და შემდგომად მისსა კუალად: **მერმე და მერმე**, და ასამაღლებელი: **რამეთუ სახიერი და კაცთმოყვარე იმერთი ხარ...**

ჰოლო უკეთუ კვრიაკე იყოს, ვიტყვთ „ნეტარარიანთა“. ოა უკეთუ იყოს დღესასწაული, ვიტყვთ „აუარებდითსა“, და კუალად: **მერმე და მერმე** და ასამაღლებელი: **რამეთუ კურთხეულ არს და დიდებულ პატიოსანი და [15] დიდად შუენიერი სახელი ყენი, შამისა და ძისა...**

ტმისა შემდგომად – აღსავალნი, და შევლენ მღდელი და დიაკონი ერთად წმიდად ღრაპეზად. ჰოლო მღდელი აკურთხევს სტიხარსა და ჴინგილასა და შემოიმოსების დიაკონი წესისაებრ. ჴგრეთვე მღდელი შეიმოსს ოლარსა და ჴილონსა.

ჰოლო შემდგომად აღსავალთა დასრულებისა, თქუან წარდგომა დღესასწაულისა გინა კვრიაკისა. ტმისა შემდგომად იტყვს დიაკონი: **ოფლისა მიმართ ვილოცოთ.**

ჰოლო მღდელი იტყვს: **რამეთუ წმიდა ხარ ყენ,**

იმერთო ჩვენო, და წმიდათა შორის განისვენებ და
 ჟენდა დიდებასა აღვაკლენთ, შამისა და ძისა და
 ჩმიდისა...

შგალობელნი იტყვან: „ყოველი სული...“.

ბიაკონი იტყვს: ღირს-ყოფად ჩვენდა სმენად
 წმიდისა სახარებისა..., სრულიად.

შგალობელნი გალობენ „ხირიელეისონსა“.

ბიაკონი იტყვს: სიბრძნით აღემართენით.

სლდელმან: მშკდობა ყოველთა, და იტყვს მლდე-
 ლი თავისაგან, რომელიცა იყოს.

ურმან: დიდება ჟენდა ოფალო, დიდება ჟენდა.

ბიაკონმან: მოხედე.

სლდელი წარიკითხავს წმიდასა სახარებასა,
 ხოლო რაჟამს დაესრულოს სახარება: „აღდგომა
 ჴრისტესი ვიხილეთ“. ოკეთუ კვრიაკე იყოს, და
 ზედა – „მინყალე“. ღოლო მლდელი ჩაუშვებს ჟი-
 ლონსა და ეპყრას წმიდაჲ სახარება ჴელითა მკერდ-
 სა ზედა მიყრდნობილ. ჴამოვალს და დადგების სა-
 შუალ ეკლესიისა.

[16] ღოლო წიგნის მკითხველი, გინა ევტაქსია

გამოვალს და დადგების მარჯვენით მლდლისა; ეპყრას სასანთლე კელაპტრითურთ. ოა ჰყოფენ ძმანი შემთხუევასა წმიდისა სახარებისასა წესისაებრ. ღოლო სხვასა დღესასწაულსა არა იქმნების შემთხუევა წმიდისა სახარებისა, არამედ მხოლოდ ოდენ კკრიაკესა.

შგალობელნი გალობენ განწესებულსა მუჭლებსა, „მოციქულთა ვედრებითა“ და შემდგომნი მათნი.

შოვალს დიაკონნი, დადგების განწესებულსა ადგილსა და იტყვს დიდითა ჳმითა: აცხოვნე, ოფალო, ერი ჰენი და აკურთხე სამკკდრებელი ჰენი, და მოხედე სოფელსა..., სრულიად.

ოა მგალობელთა თქვან „ჳირიელეისონი“ : 14.:

კლდელმან თქვას: წყალობითა და მოწყალებითა შხოლოდშობილისა..., სრულიად.

ღოლო მგალობელნი იტყვან გალობათა წესისაებრ.

ოა მლდელი მოვალს და დადგების მარჯვენით კერძო გუნდსა თანა განწესებულსა ადგილსა თჳსსა.

ბნაკონი პირველვე მიიღებს საკმევლისა კურთხევასა მღდელისა მიერ, და იწყებს კმევასა დიაკონი ესრეთ: პირველად უკმევს წმიდასა ღრაპეზსა და ყოველთა სამღდელთა, და გამოვალს ჩრდილოეთით კერძო და მოვალს წინაშე წმიდისა ზარისა და მუნ აკმევს ჯვარის სახედ. სირველად აკმევს მარჯუენით და მარცხენით წმიდათა ხატ[17]თა წინაშე, და მივალს, რომლისაცა წმიდისა ეკლესია იყოს, ხატისა მის წინაშე და უკმევს მას ჯვარის სახედ. შოიქცევის დასავლეთით კერძო და დადგების საშუვალ ეკლესიისა, და უკმევს ჯვარის სახედ. შოვალს წინამძღვრისა წინაშე და ხარისხთა დამოკიდებულსა ხატსა უკმევს და მერმე წინამძღვარსა და ძმათა, რომელნი მარჯუენით მდგომარენი არიან ხარისხისა, და ყოველსა კრებულსა. ბა მოვალს და დადგების საშუვალ კრებულისა სამხრით კერძო და მხედველი ერისა პირის-პირ. შუნ აკმევს ჯვარის სახედ. ბა რაჟამს აკმევდეს დიაკონი, და ერნი ოდეს მოიდრეკდენ თავსა საკმეველთათვს, დიაკონი მცირედ მოუდრეკს მათ თავსა თვსსა და მოვ-

აღს მარცხენით კრებულთა კერძო, და მუნ აკმევს წინაშე ხატთა. ოა უკმევს მუნ მდგომარეთა ძმათა და კრებულთა ყოველთა, და მივალს წინაშე შუენიერისა Ⴋჭისა. ღოლო რაჟამს დაასრულოს კმევა, დადგების საშუალ გუნდთასა, მხედველი ჩრდილოეთით კერძო, და მუნცა ჯვარის სახედ აკმევს. შივალს ღარის ბჭესა და უკმევს მუნ მყოფთა ძმათა. ოა მოვალს აღმოსავლით კერძო შუენიერისა Ⴋჭისა და აკმევს მუნ ჯვარის სახედ, და უკმევს წმიდათა ხატთა. ჟევალს და დასდგამს სასაკმევლესა, და შორით მოუდრე[18]კს თავსა წინამძღვარსა მცირედ და დადგების განწესებულსა თვსსა ადგილსა.

ოა რაჟამს დასრულდეს ძლისპირნი ორნი, დიბკონმან: **მერმე და მერმე...**

კლდეღმან: **რამეთუ ჟენ ხარ იმერთი ჩვენი და ჟენდა დიდებასა აღვავლენთ...**

ოა იწყონ ძლისპირი მესამე. ღოლო მეექვსესა ძლისპირსა ზედა მღდეღმან თქვას: **მერმე და მერმე...**, მდგომარემან წინაშე წმიდისა ღარისა ქუდმოჭდით და თქვას: **რამეთუ ჟენ ხარ შუეფე მშ-**

ვიდობისა...

თა იტყვიან იბაკოსა და კუალად გალობაჲ. ჟოლო მერვესა ძლისპირსა ზედა მოვლენ მღდელი და დიაკონი და მეტანიასა ჰყოფენ წინამძღურისა წინაშე და შევლენ წმიდად ღრაპეზად და შეიმოსებთან წესისაებრ.

ქაჟამს დასრულდეს მერვე გალობა, იტყვის **ლიაკონი** მაღლითა ჳმითა: **იმრთისმშობელსა ღედასა ჩათლისასა გალობით ვადიდებდეთ.**

ჟოლო მგალობელნი გალობენ „უპატეოსნესსა“, ვითარცა ჯერ-არს.

აკეთუ იყოს საუფლო დღესასწაული, ნაცვლად ამისა თქვან მეცხრე ძლისპირი და გალობაჲ. თა მღდელი გამოვალს შინაგან და დადგების თვისსა ადგილსა. ჟოლო **ლიაკონი** უკმევს ყოველთა წესისაებრ და დადგების თვისსა ადგილსა.

ჰემდგომად დასრულებისა მეცხრესა გალობისასა **ლიაკონი** იტყვს: **მერმე და მერმე...**

სღდელმან: რამეთუ ჰენ გიგალო[19]ბენ ყოველნი ძალნი ცათანი...“.

შგალობელნი იტყვან გამოავლინესა „შენ გშენისი“. ოა თქვან „აქებდითი“ და მერმე „დიდება მაღალიანი“. ოა შევალს მღდელი წმიდად ღრაპეზად.

ჲოლო რაჟამს დაესრულოს „დიდება მაღალიანი“, ღიაკონი იტყვს „შეგვიწყალებსა“.

კლდეღმან: რამეთუ მონყალე და კაცთმოყვარე იმერთი ხარ...

ჲუალად ღიაკონი იტყვს: ალუსრულოთ..., სრულიად.

კლდეღმან: რამეთუ იმერთი წყალობისა და მონყალებისა ხარ და ჰენდა დიდებასა აღვაკლებთ...
მეყსეულად მღდელმან: მშვიდობა ყოველთა.

ღრმან: სულისაცა შენისა თანა.

ღიაკონმან: თავნიჩვენნი ოფალსა მოუდრიკნეთ.

მღდელი იტყვს ლოცვასა ამას საიდუმლოდ: **ქომელი მაღალთა შინა მადკვდრებულ ხარ..., სრულიად.** ჰემდგომად ლოცვისა ამის, ასამალლებელი: **რამეთუ ჰენი არს წყალობა და მაცხოვარება...**

ღიაკონმან: სიბრძნით.

კლდელმან: რომელი არს კურთხეულ, ჴრისტე
იმერთი ჩვენი, ყოვლადვე, ან და...

წინამძღვარმან: დაამტკიცე..., სრულიად.

კლდელმან: ყოვლად წმიდაო იმრთისმშობელო,
გვაცხოვნენ ჩვენ, მოდაბლოს ჳმითა.

რმან: უპატიოსნესსა...

ბუჲალად მღდელმან: დიდება ჳენდა, ჴრისტე
იმერთო; სასოებაო ჩვენო, დიდება ჳენდა. ოა დას-
რულებაჲ ლოცვისა.

აკეთუ იყოს კვრიაკე, ჯერ-არს ესრეთ ჩამო-
ლოცვა: ჴომელი აღდგა მკუდრეთით, ჴრისტემან
ჭეშმარიტმან იმერთმან ჩვენმან...

ოა უკეთუ იყოს საუფლო დღესასწაული, ანუ
დიდთა წმიდათა ჳსენება, სცხებენ ზეთსა ესრეთ.
ყოველნი ძმა[20]ნი მოვლენ წინაშე ხატისა და თაყ-
ვანისცემენ ხატსა მას და გალობენ. ღოლო ღიაკონ-
ნი, წარმოვლენილი წინამძღვრისა მიერ, გარეშემო
უკმევს. სირველად ხატსა მას წმიდისასა უკმევს.
ღოლო მღდელი დადგების გვერდით ხატისა მის.
უჳყრას ჳელთა საცხებელი ჩხირი. ღატთა წინაშე

მიმავალთა ყოველთა სცხებს კანდლისაგან ზეთისა შუბლსა და აკურთხევს. ოლო რაჟამს დაასრულებს ცხებასა, და იტყვს ასამალლებელსა ამას: **შეისმინე ჩვენი, იმერთო შაცხოვარო ჩვენო, სასოო ყოვლეთა კიდეთა ქვეყანისათაო და რომელნი არიან ზღვათა შინა შორს. შონყალე და მლხინებელ ექმენ შეცოდებათა ჩვენთა და შეგვინყალენ ჩვენ. ქამეთუ მონყალე და კაცთმოყვარე იმერთი ხარ და ყენდა დიდებასა... მანვე თქვას: მშვიდობა ყოველთა.**

ბიაკონმან: თავნიჩვენნი ოფალსამოუდრიკნეთ. ბიაკონს ეპყრას ლინგილა წესისაებრ.

ოლო მღდელი ჟილონსა ჩაუშვებს და იტყვს ლოცვასა ამას: **შეუფეო ოფალო შესუ ჟრისტე, იმერთო ჩვენო..., ჰპოოთ ზემოთ კურთხევასა შინა პურისასა.**

ოლო დღესასწაულსა ჟარებისა და ჟობისასა და ლდგომისასა ლიტანია გარეთ იქმნების, ვითარცა დავსწერეთ, ესრეთ გარდაიჭადონ. ტიაზმა იქმნების ჩათლისღებისა წინადღესა მწუხრსა ზედა და მეორესა დღესა, და პირველსა აგვის-

ტოსა, ესრეთ სახედ, რამეთუ დიაკონსა ეპყრას
 სასაკმევლე და მღდელსა ჯვარი. შიაკონი აკმევს
 და [21] ამას მხოლოდ თვით იტყვს: **ოფლისა მიმართ**
ვილოცოთ. ოლო მღდელი ჰყოფს წესსა მას ყოვ-
 ელთა, რაოდენიცა წერილს არს დიაკონსა შინა.